

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.04.2015, sp. zn. 26 Cdo 3662/2014, ECLI:CZ:NS:2015:26.CDO.3662.2014.1

Číslo: 101/2015

Právní věta: Pro posouzení nezávislosti a nestrannosti třetí osoby pověřené určením rozhodce se uplatní stejná pravidla jako pro nezávislost a nestrannost rozhodců. V úvahu přitom připadá jakýkoliv druh závislosti, zejména závislost materiální, stejně jako zájem na výsledku projednávání sporu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.04.2015

Spisová značka: 26 Cdo 3662/2014

Číslo rozhodnutí: 101

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Exekuce, Neplatnost právního úkonu, Rozhodčí doložka

Předpisy: § 39 obč. zák.

§ 40 odst. 1 písm. c) předpisu č. 120/2001Sb.

§ 7 odst. 1 předpisu č. 216/1994Sb. ve znění od 01.04.2012

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Soudní exekutor Mgr. A. B., Exekutorský úřad Mladá Boleslav, usnesením ze dne 25. 2. 2014, zamítl s odkazem na závazný pokyn exekučního soudu exekuční návrh oprávněné na vedení exekuce podle rozhodčího nálezu vydaného rozhodcem Mgr. Ing. Z. B. dne 11. 3. 2013 k vymožení pohledávky ve výši 225 106,14 Kč s příslušenstvím (výrok I.), rozhodl o povinnosti oprávněné zaplatit soudnímu exekutorovi na náhradě nákladů exekuce částku 847 Kč (výrok II.) a žádnému z účastníků nepřiznal náhradu nákladů řízení (výrok III.).

K odvolání oprávněné Krájský soud v Ostravě (odvolací soud) usnesením ze dne 30. 5. 2014 usnesení soudního exekutora potvrdil (výrok I.) a rozhodl, že žádný z účastníků ani soudní exekutor nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok II.). Zjistil, že účastnice si nejprve sjednaly rozhodčí doložku jako součást nájemní smlouvy ze dne 6. 8. 2008, v níž se dohodly, že jejich veškeré majetkové spory vzniklé z této smlouvy nebo s ní související budou rozhodovány v rozhodčím řízení jedním rozhodcem, který bude jmenován jednatelem společnosti H., s.r.o. ze seznamu rozhodců, vedeným touto společností podle jí vydaného jednacího řádu pro rozhodčí řízení. Další rozhodčí doložku uzavřely účastnice jako součást dohody o uznání závazku a jeho vyrovnání postupným splácením ze dne 5. 4. 2012, kde se opět dohodly, že jejich veškeré majetkové spory vzniklé z této smlouvy nebo s ní související budou rozhodovány v rozhodčím řízení jedním rozhodcem jmenovaným

společností H., s.r.o. Po podání rozhodčí žaloby oprávněnou dne 20. 9. 2012 jmenovala jednatelka společnosti H., s.r.o. rozhodcem Mgr. Ing. Z. B., která funkci rozhodce písemně přijala a následně vydala rozhodčí nález (exekuční titul). Odvolací soud uzavřel, že výběr rozhodce není možno s ohledem na aktuální judikaturu Nejvyššího soudu a Ústavního soudu považovat za transparentní, jelikož nešlo o rozhodce ad hoc a rozhodce byl určen členem orgánu privátní obchodní společnosti, která není stálým rozhodčím soudem. Na uvedeném požadavku transparentnosti je třeba trvat i po změně ustanovení § 7 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění účinném od 1. 4. 2012 (dále jen „zákon č. 216/1994 Sb.“) nejen ve vztazích ze spotřebitelských smluv, ale i ve vztazích mezi podnikateli. Z tohoto důvodu dovedl absenci pravomoci rozhodce vydat rozhodčí nález, který tak není způsobilým exekučním titulem ve smyslu § 40 odst. 1 písm. c) zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a o exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění účinném od 1. 1. 2013 (dále jen „exekuční řád“).

Proti usnesení odvolacího soudu podala oprávněná dovolání, jehož přípustnost dovozuje podle ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., o. s. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2013, z toho, že odvolací soud rozhodoval o otázce, která dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena, když posuzoval výběr rozhodce podle rozhodčí doložky uzavřené v době po 1. 4. 2012, tedy poté, co nabyla účinnosti novela zákona č. 216/1994 Sb. Nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu o netransparentním výběru rozhodce a nedostatku jeho pravomoci vydat rozhodčí nález s odvoláním na závěry soudní judikatury, která se zabývala obsahově jinými rozhodčími doložkami, jež byly sjednány v době před účinností novely citovaného zákona. Zdůrazňuje, že v daném případě jde o vztah mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti, že rozhodčí doložka byla uzavřena 5. 4. 2012 a že výběr rozhodce byl dohodou stran v souladu s ustanovením § 7 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., ve znění účinném od 1. 4. 2012, svěřen třetí osobě, aniž by bylo odkazováno na její interní dokumenty či seznamy rozhodců. Domnívá se, že není podstatné, kdo je stranami pověřenou třetí osobou a zda má postavení stálého rozhodčího soudu. Zpochybnila rovněž možnost přezkoumat platnost rozhodčí doložky (pravomoc rozhodce) v exekučním řízení za situace, kdy rozhodčí nález nebyl zrušen v řízení podle § 31 písm. b) zákona č. 216/1994 Sb. Navrhla, aby dovolací soud usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Povinná se ztotožnila se závěrem odvolacího soudu a navrhla, aby dovolací soud dovolání oprávněně zamítl.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srovnej čl. II bod 2. zákona č. 293/2013 Sb.) a po zjištění, že oprávněná jako účastnice řízení podala dovolání v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) za splnění podmínky advokátního zastoupení (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), se zabýval jeho přípustností.

Podle ustanovení § 237 o. s. ř. je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

Dovolání je přípustné, neboť dovolatelkou formulovaná otázka výběru rozhodce podle § 7 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění účinném od 1. 4. 2012 (dále opět jen „zákon č. 216/1994 Sb.“), podle něhož je třeba danou věc posuzovat (srov. čl. II,

bod 2 přechodných ustanovení zákona č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony) nebyla dovolacím soudem výslovně řešena. Není však důvodné.

Podle § 7 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb. platí, že rozhodčí smlouva má zpravidla určit počet i osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny. Rozhodce může být určen i stranami dohodnutou osobou nebo způsobem uvedeným v pravidlech pro rozhodčí řízení podle § 19 odst. 4. Konečný počet rozhodců musí být vždy lichý.

Podle citovaného ustanovení může být rozhodce určen třemi způsoby: přímo rozhodčí smlouvou, stranami dohodnutou osobou nebo podle pravidel pro rozhodčí řízení, jež musí být připojena ke smlouvě (srov. § 19 odst. 4 zákona č. 216/1994 Sb.). Možnost určení rozhodce jinak než přímým projevem vůle stran, tedy prostřednictvím třetí osoby (tzv. appointing authority), popřípadě způsobem uvedeným v pravidlech rozhodčího řízení podle § 19 odst. 4, je tedy od 1. 4. 2012 v zákoně přímo upravena. Vybraná třetí osoba by však měla být na stranách sporu zcela nezávislá, neboť jen tak může být zajištěn princip rovnosti stran (§ 18 zákona č. 216/1994 Sb.). Pro posouzení nezávislosti a nestrannosti třetí osoby pověřené určením rozhodce se uplatní stejná pravidla jako pro nezávislost a nestrannost rozhodců. V úvahu přitom připadá jakýkoliv druh závislosti, zejména závislost materiální, stejně jako zájem na výsledku projednávání sporu (srov. obdobně Bělohlávek, A. J. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 374-375). Výběr rozhodce, který by provedla třetí osoba, jež není nestranná a nezávislá, nelze považovat za transparentní. Zásada nezávislosti a nestrannosti tzv. appointing authority, jako jeden z principů rozhodčího řízení přitom platí obecně, tedy nejen ve vztazích ze spotřebitelských smluv, ale i ve vztazích mezi podnikateli.

Protože zákon nestanoví pro tzv. appointing authority žádná omezení, lze uzavřít, že se může jednat jak o osoby fyzické, tak o osoby právnické. Nelze však považovat za „nezávislé“ třetí osoby tzv. arbitrážní centra, což jsou obvykle právnické osoby, které nejsou stálými rozhodčími soudy, jež se zabývají organizováním rozhodčího řízení ad hoc, mají z této činnosti ekonomický prospěch a jako rozhodce jmenují opakovaně osoby, s nimiž mají dlouhodobé vztahy a poskytují jim při jejich rozhodovací činnosti servis. Obvykle jsou přitom navázány na podnikatele (jejich právní zástupce), kteří jim fakticky dávají práci tím, že do svých smluv začleňují rozhodčí doložky, v nichž pověřují rovněž opakovaně tuto právnickou osobu výběrem rozhodce.

V projednávané věci si účastnice v rozhodčí doložce ze dne 5. 4. 2012 dohodly, že jejich vzájemné spory bude řešit jeden rozhodce, který bude jmenován společností H., s.r.o. Tato společnost přitom není stálým rozhodčím soudem, sama uvádí, že jejím hlavním předmětem činnosti je organizování rozhodčího řízení ad hoc a zajištění organizačního a administrativního servisu pro jí jmenované rozhodce (srov. www.honesta.org/hlavni-činnost.aspx), které podle rozhodčích doložek uzavřených do 31. 3. 2012 vybírala ze seznamu rozhodců, jež vedla (a i nadále vede - srov. www.honesta.org/organizacni-rad.aspx), a podle jí vydaného jednacího řádu pro rozhodčí řízení, a to opakovaně z okruhu osob, s nimiž dlouhodobě spolupracovala (např. rozhodkyně Mgr. Ing. Z. B. je její bývalou jednatelkou - srov. výpis z obchodního rejstříku, vedený Krajským soudem v Ústí nad Labem, oddíl C, vložka 18046).

Byl-li výběr rozhodce s odkazem na jednací řády a seznamy rozhodců, vydanými právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona (případně výběr rozhodce učiněný takovou osobou přímo), dosavadní judikaturou (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. [31 Cdo 1945/2010](#), uveřejněné pod č. 121/2011 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. [23 Cdo 1112/2013](#), uveřejněný pod č. 35/2014 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek) považován za netransparentní a rozhodčí smlouva (doložka) z tohoto důvodu za neplatnou, není důvod se od těchto přijatých závěrů odchýlit

ani poté, kdy novela zákona o rozhodčím řízení v § 7 odst. 1 umožňuje výběr rozhodce třetí osobou výslovně.

Proto dovolací soud uzavřel, že je-li třetí osobou, která má podle rozhodčí smlouvy (doložky) vybrat rozhodce (§ 7 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb.), právnická osoba, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, jež rozhodce jmenuje (již bez výslovného odkazu na interní dokumenty, ale podle stejných principů) z okruhu osob, s nimiž dlouhodobě spolupracuje, jejichž seznam i nadále vede a jejichž činnost organizačně a administrativně zajišťuje, nelze takto učiněný výběr rozhodce považovat za transparentní, což má za následek neplatnost rozhodčí doložky podle § 39 zákona č. 40/1964 Sb., obč. zák., ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srov. § 3028 zákona č. 89/2012 Sb., obč. zák.). Vůle stran vyjádřená v rozhodčí doložce nemůže být respektována, jelikož odporuje pravidlům spravedlivého procesu.

Zpochybnila-li dovolatelka možnost posouzení platnosti rozhodčí doložky v exekučním řízení v každém jeho stadiu s ohledem na pravomoc rozhodce k vydání rozhodčího nálezu, je rozhodnutí odvolacího soudu zcela v souladu se závěrem vysloveným v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. [31 Cdo 958/2012](#), uveřejněném pod č. 92/2013 Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, od něhož není důvod se v dané věci odchýlit.

Odvolací soud tak nepochybil, jestliže dospěl k závěru, že vydaný rozhodčí nález není způsobilým exekučním titulem ve smyslu § 40 odst. 1 písm. c) exekučního řádu, jeho rozhodnutí je z pohledu uplatněných dovolacích námitek správné, proto Nejvyšší soud dovolání oprávněně zamítl (§ 243d písm. a/ o. s. ř.).

O nákladech dovolacího řízení rozhodl dovolací soud podle ustanovení § 243c odst. 3, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř. Úspěšná povinná má právo na náhradu účelně vynaložených nákladů, jež sestávají z odměny za zastupování advokátem v dovolacím řízení.

Při stanovení výše nákladů dovolacího řízení postupoval dovolací soud podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), dále jen „AT“ (srovnej nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. [Pl. ÚS 25/12](#), publikovaný ve Sbírce zákonů České republiky pod č. 116/2013 Sb., rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2013, sp. zn. [31 Cdo 3043/2010](#), publikovaný pod č. 73/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Zástupce povinné učinil v dovolacím řízení dva úkony právní služby při zastoupení (převzetí zastoupení a vyjádření k dovolání - § 11 odst. 2 písm. e/, § 11 odst. 1 písm. k/ AT), náleží mu tak náhrada nákladů ve výši celkem 17 460 Kč, sestávající z odměny podle § 7 bod 6. ve výši 13 830 Kč, z paušální částky náhrady hotových výdajů ve výši 600 Kč, jež stojí vedle odměny (srov. § 2 odst. 1, § 13 odst. 1 a 3 AT), a náhrady za 21% daň z přidané hodnoty ve výši 3 030 Kč (§ 137 odst. 1, 3 o. s. ř.). Náhradu nákladů dovolacího řízení je oprávněná povinná zaplatit k rukám advokáta, který povinnou zastupoval (§ 149 odst. 1 o. s. ř.), v zákonné pariční lhůtě (§ 160 odst. 1 o. s. ř.).